Ґраф Лев Толстой.

Де любов, там і Бог.

та иньші найкрасші оповіданя ҐРАФА ЛЬВА ТОЛСТОЯ.

Зібрав М. М. Белеґай.

З друкарні „Канадийця“.
10336 --- 96 ST.
EDMONTON, ALBERTA.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

Ґраф Лев Толстой.

Де любов, там і Бог.

та иньші найкрасші оповіданя ҐРАФА ЛЬВА ТОЛСТОЯ.

Зібрав М. М. Белеґай.

З друкарнї „Канадийця“.
10336 --- 96 ST.
EDMONTON, ——— ALBERTA.

ДЕ ЛЮБОВ, ТАМ І БОГ.

Жив у городі швець Мартин Овдіэнко. Жив він у підвалі, у маленькій комірці з одним вік ном. Вікно було на вулицю. Че рез вікно було видко, як прохо дили люди — хоч було видко тільки їх ноги, але Мартин Овдіэнко по чоботях пізнавав лю дей. Мартин довго жив уже у тій комірці і знайомих було у його богато. Мало і було усусідстві чобіт, які не перейшли б через його руки раз, а то й дві чи: кому, було, підошви нові дасть, кому латку, або зашиэ, а кому й нові головки поставить. И часто через вікно бачив свою роботу. А роботи бу ло в його багато, бо робив Ов діэнко по совісти, добре, міцно, крам ставив добрий, дорого за роботу не брав і слово своэ шанував. Коли може у свій час зробити — візьме роботу, а ні—то так і скаже, дурити не буде. І знали всі Мартина і поважали, і робота була в його завжде.

Овдіэнко з-роду був людина добра, а під старість почав ще більше думати про свою душу і ще більше наближатись до Бога. Ще як служив Мартин у хазяїна за челядника, вмерла його жінка і лишив ся після неї синок, третий рік йому йшов. Діти у Мартина якось не вихо вувались: старші всі повмирали. Думав Мартин, овдовівши, віддати хлопця до сестри на село та пожалів —, подумав: тяжко буде Капитонові рости у чужій сім'ї, нехай вже при ме ні буде.

Покинув Мартин хазяїна і почав жити собі окремо. Та не судив йому Бог щастя з дітьми. Тільки підріс хлопець, почав уже був батькови у поміч ставати і радів старий, дивлячись на його — аж найшла на Капітона якась хороба, горячка його взяла, покачав ся з тиждень тай вмер.

Поховав Мартин хлопця і зажурив ся; така туга взяла його серце, що почав він і на Бога нарікати. І жити йому з тієї нудьги не хочеть ся і смерти собі у Бога просив і нарікав, що Бог взяв до себе не його, старого, а кохану, эдину дитину. Перестав Мартин і до цер-

кви ходити.

Зайшов раз до його знайомий дідок — земляк. Розбалакав ся з ним Овдіэнко і почав бідкатись-жалітись на свою лиху долю.

— І жити, каже не охота мені, чоловіченьку Божий. Коли б вже смерть швидше. Про це тільки й прошу Бога. Безнадійний став я чоловік.

І сказав йому дід:

— Не добре кажеш, Мартине. Не нам, грішним, діла Божі судить: не нашим розумом воно все дієть ся, а волеэ Божою. Твойому синови судив Бог вмерти, а тобі жити — значить так краще. А що ти в тугу вдав ся, безнадійний став, так це від того, що хочеш ти для своэї втїхи жити.

— А для чого ж иншого жити? — спитав Мартин.

І сказав дід: "для Бога, Мартине жити треба. Він тобі життя дав, для його і жити треба. Коли почнеш для Бога жити, забудеш про всяку журбу і все тобі здаэть ся гарно і добре."

Промовчав Мартин, а далї питаэ:

— А як же воно для Бога жити?

І каже старий: "А як для Бога жити — **те нам Христос показав. Ти ж письменний — купи собі Эвангеліэ і читай, то і знатимеш, як для Бога жити. Там все показано.**"

Запали ті слова у саме серце Мартинови.

Пішов він того ж таки дня і купив собі Эвангеліэ, Новий Завіт і почав читати.

Думав він собі читати лиш у свято та неділю, та як почав читати — так йому воно до душі припало, так якось легко та гарно стало, що взяв ся він читати те Святе Письмо що-дня. Як-коли то так, бувало, зачитаэть ся, що увесь час, було, йому у лямпі вигорить, а він ніяк від тіэї читанки не віддірветь ся.

І почав читати собі Овдіэнко кожного вечера. І що більше читав, то яснійше розумів він, чого від його Бог хоче і як треба для Бога жити. І чим раз лехче ставало йому на душі.

Бувало ранійше лягаючи спати все стогне він та крехче, все згадуэ собі Капитона, а тепер, тільки примовляэ: "Слава Тобі, Господи! Воля Твоя, Боже!"

І з тої пори перемінилось усе життя Мартинове. Бувало ранійше у свято зайде він у трактір — пива вип'э, а то і чарочку яку, пропустить. Випэ з людьми знайомими і хоч не пяний, а так собі — веселий виходить з трактиру і плете, було, всячину, і гукаэ, і людий зачіпаэ. А тепер усе те якось і на думку не йшло: жив він

собі тихо і радісно якось.

З ранку аж до смерку сидить за роботою, а зробивши своэ, здійме лямпу з цвяшка, поставить її на стіл, достане з полички книжку, розкладе тай сяде читать. І що більше читаэ то більше розуміэ тай яснїще стане у його на души.

Довело ся раз довго так зачитатись Мартинові. Читав він Эвангеліэ від Луки. Дійшов до шестої глави і прочитав стих 29 і далї: "Хто бэ тебе у щоку підстав і другу; і хто бере твою свиту, не борони і сорочки. Всякому, хто просить у тебе— дай і хто бере що твоэ—не допевняй ся. І як хочете, щоб чинили вам люди, так і ви чинїть їм."

Прочитав і далї той стих 46. де Господь говорить:

"Нащо ж мене звете: Господи, Господи! і не робите, що я глаголю? Всякий, хто приходить до мене і слухаэ слова мої та й чинить їх, покажу вам, кому він подобен: подобен він чоловікові, будуючому будинок, що викопав глибоко і положив підвалину на камені, як же повінь настала, наперла вода на будинок той і не змогла схитнути його: збудовано бо його на камені.

Хто ж слухаэ та не чинить, подобен чоловікові, будуючому будинок на землї без підвалини, на який наперла вода і зараз упав і була руїна будинка того велика."

Прочитав ті слова Овдіэнко радісно стало йому на души. Зняв він окуляри, поклав на книгу, підпер голову руками і задумав ся. Почав він приміряти все своэ життэ до тих Божих слів і подумав собі:

— Чи ж мій будинок стоїть на камені, чи на піску? Добре коли на камені. І лехко собі так, гарно якось; здаэть ся все своэ зробив, як Бог велїв, а забудеш ся на який час — тай знов согрішиш. Буду старатись, поки змога, бо добре воно так. Поможи менї, Господи!

Подумав він так, хотів уже лягати спать, та жаль йому було покинути ту книгу. І почав читати ще 7-му главу. Прочитав він про сотника, прочитав про сина вдови, прочитав про відповідь ученикам Іоановим і дочитав до того місця, де багатий фарисей попросив Господа до себе у гостину; і прочитав про те, як жінка — грішниця помастила Йому ноги і обмила їх своїми слїзми і як Він оправдав її. І дійшов Мартин до 44 стиха і почав читати:

"І обернувшись до жінки сказав Сімонові: чи бачиш ти сю жінку? Увійшов я в твою господу — води на ноги мої не

дав — эси; ся ж слїзьми обмила ноги мої і волосям голови своэї обтерла. Цїлування не дав эси менї; ся ж відколи ввійшов я, не перестала цїлувати ноги мої. Оливою голови моэї не намастив эси; ся ж миром намастила ноги мої.“

Прочитав Мартин ті слова і думаэ: ”Води на ноги не дав эси, цїлування не дав эси, оливою голови не намастив эси..“

І знов зняв Овдіэнко окуляри, поклав на книгу і знов задумав ся.

— Такий самий, мабуть, як і я той фарисей був... Також, мабуть, тільки про себе і думав: як би попоїсти, напитись та у теплї — у добрі жити, а того нема, щоб про гостя подумати. Про себе памятав, а про гостя і байдуже. А гість той хто? Сам Господь!... Коли би до мене прийшов, хіба я так зробив би?

І підпер ся руками Овдіэнко тай не счув ся, як задрімав.

— Мартине! щось неначе дихнуло в його над самим вухом.

Стрепенув ся Мартин з просоння—хто тут?

Повернув ся він, глянув до дверий — нема нікого. Закуняв і знов. Втім знов почув він ясно:

— Мартине, Мартине! Вигля дай завтра на вулицю, прийду.

Опамятав ся Мартин, став, протер очі і не знаэ сам, чи снилось воно йому, чи справдї він чув ті слова.

На другий день удосьвіта встав Овдіэнко, помолив ся Богу, розпалив у печі, поставив борщ, кашу, наставив самоваря, надів фартух і сїв до вікна за роботу. Робить Овдіэнко, а сам все думаэ про вчорашнэ і все якось думаэть ся йому на двоэ: то згадаэть ся: причуло ся сонному, то знов здаэть ся, що справдї чув той голос.

— Що ж, думаэ він собі, бувало і таке. Сидить Овдіэнко перед вікном і не так шиэ, як у вікно виглядаэ і як пройде хто у незнайомих чоботях—він згинаэть ся, виглядаэ вікном, щоб не тільки ноги, але і голову побачить. Пройшов дворник у нових валянках, пройшов водовоз, підійшов до вікна старий миколаївський москаль в обшитих старих валянках з лопатою в руках. По валянках пізнав його Овдіэнко. Старий звав ся Степан і жив у сусїднього купця з ласки, а назначено йому було дворникові помагати.

Почав Степан згортати снїг проти Мартинового вікна. Подивив ся на його Мартин і знов взяв ся за свою роботу.

— Дурний став я, мабуть, на старість, сам на себе сказав

Мартин. Степан сніг згортаэ, а я думаю, що Христос до мене іде. Зовсім одурів, старий сич!

Стьожків із десять зробив, та й знов кортить його у вікно виглянути. Бачить: Степан приставив лопату до стіни, а сам спочиваэ та руки гріэ.

Людина ломана; і сніг згортати не здужаэ. Подумав собі Овдіэнко: "Напоїти його хіба чаэм; ось і самовар скипів." Виткнув він шило, встав, поста вив самовар на стіл, запарив чай і постукав пальцем у шибку. Степан обернув ся і підійшов до вікна; Мартин покивав йому до себе пальцем і пішов відчинити двері.

— Зайдіть, погрійтесь, -сказав він. Змерзли?

— Спасибі. Змерз, кости ло маэ, сказав Степан. Увійшов, обтрусив ся зі снігу, почав ноги витерати, щоб не нанести у хату, а сам задихав ся, аж хитаэть ся.

— Нехай, не клопочіть ся, я замету, сказав Мартин. Заходь те ближче, сідайте. Ось чайку випэм.

І Овдіэнко налив два стакани, подав один гостеви і сам сів пити.

Випив Степан свій чай, поставив стакан, поклав біля його недогризок сахару і подяку вав. А самому, видко ще хочеть ся.

— Випийте ще, сказав Овдіэнко і налив ще по стаканові собі і гостеви, а сам раз-у-раз на вулицю вікном поглядаэ.

— Ждете кого, може? спитав гість.

— Жду кого? І сказати не знаю, кого жду. Жду—не жду, а запало мені у серце слово одно. Мана така на мене найшла, чи що—сам не знаю. Бачите, пане-брате: читав я вчора Евангеліэ, про Христа, Господа нашого, як Він учив, як по землї ходив. Чували про це, певне?

— Чував, чував, озвав ся Степан. Та чоловік я темний, не письменний....

— Ну ось і читав я про те саме, як Він по землї ходив. Читаю я, знаэте, як Він до фарисея прийшов, а той і не при няв його як слїд. Так ось читав я, пане-брате, вчора про це саме і подумав: як таки Христа Господа не приняти чесно! Ко ли б довело ся таке, примірно, мені або кому, думаю, то і не знав би куди посадить такого гостя. А він, той фарисей, не приняв, як годить ся. Ось подумав я таке, тай задрімав собі. Задрімав, пане-брате, аж чую, щось мене кличе. Підвів ся я голос якийсь шепче мені: жди, каже, завтра прийду. Та до двох раз. Ну ось, знаэте, запало мені це у голову тай

хожу несамовитий: все жду Його, Господа.

Степан похитав головою і нічого не сказав на це, а допив свій чай і поставив стакан. Овдіэнко знов налив йому.

— Пийте на здоровлэ. Оце я пригадую коли Він, Христос, по землї ходив, то не цурав ся нікого, а більше з простим народом водив ся, все до простих, бідних ходив і учеників-апостолів набрав собі з нашого брата, з таких, як і ми, грішні, з робочих. Хто, каже, возвишаэть ся — унижен буде, а хто унижаэть ся — возвишин буде. Ви Мене, каже, Господом називаэте, а Я каже, вам ноги умию. Хто хоче, каже, бути перший, той нехай буде всім слуга. Бо, каже, блаженні вбогі, смиренні, добрі, милостиві.

Забув про свій чай Степан. Був він чоловік старий і мяхкодухий: сидить, слухаэ, а по виду сльози біжать.

— Пийте ще, каже Овдіэнко.

Але Степан дуже гарненько подякував, відсунув стакан і встав.

— Спасибі вам, каже, Мартине, за хліб, за сіль і за добре слово; пригріли ви і тїло і душу мою.

— Заходьте ще, коли охота, радий буду, сказав Овдіэнко.

Степан вийшов, а Мартин допив чай, прибрав посуду і знов сів до вікна за роботу. Шиэ, а сам раз-у-раз поглядаэ у вікно. Христа чекаэ, все про Його науку та про Його діла думаэ.

Пройшло повз вікно два Москалї, один у казённих чоботях, другий у своїх. Пройшов потім у чистих, блискучих калошах хазяїн сусїднього дому; пройшов булочник з кошем. Всї вони пройшли не спиняючись. Потім пройшла якась жінка у вовняних панчохах та сільских черевиках. Проминула вона вікно і стала під стїнкою. Виглянув на неї зпід вікна Овдіэнко, бачить: жінка чужа, одежина на нїй плоха і дитина на руках. Стала під стїнкою за вітром і кутаэ дитину, а кутати нїчим: одежина лїтня і та драна. І чуэ крізь вікно Овдіэнко як кричить дитина, а мати цитькаэ, примовляэ, та ніяк не вспокоїть.

Встав Мартин, вийшов по східцях на двір тай гукаэ:

— Молодичко! агов, молодичко!

Почула жінка, повернулась.

— Ніяково тобі на холодї дитину кутать. Заходь у хату, у теплї краще закутаэш. Ось, сюди!

Здивувалась жінка: бачить дідок старий, у фартусї, окуляри на носї, кличе її до себе. Пішла за ним.

Зпустились вони по східцях, увійшли в хату, провів старий жінку до своэї постелї.

— Сюди, каже, сїдай, молодичко, до грубки ближче, погріэш ся і погодуэш дитину.

— Молока у грудї нема, бо сама голодна, сказала жінка, а все таки приклала дитину до грудї.

Похитав головою Овдіэнко, пішов до стола, дїстав хлїба, миску, підтопив піч, насипав у миску борщу. Витягнув горщик з кашою, та не упріла вона ще. Поставив на стіл один борщ, нарізав хлїба, простелив рушник.

— Сїдай, каже, молодичко, попоїж, а я дитину побавлю. Були колись свої дїти!... зітхнув він.

Вздихнувши до Бога молодиця, сїла до стола почала їсти, а Овдіэнко присїв на ліжко до дитини. Цьмокав, цьмокав старий, та погано цьмокаэть ся: зубів нема. А мале кричить. І придумав Мартин пальцем його лякати: замахнеть ся на його пальцем прямо до ротика, тай назад; у ротик пальця не кладе, бо чорний палець, у смолї. І задивилась дитина на палець й затихла, а далї і сміятись почала. Зрадїв, засьміяв ся і Овдіэнко. А жінка їсть та розказуэ про себе—хто вона і куди ходила.

— Я, каже, Московка; чоловіка вже 8 місяцїв, як забрали і загнали кудись далеко і чутки нема. Служила я за кухарку, обродилась, а з дитиною держати не хочуть. Так оце вже третий місяць тиняюсь без місця; проїла все, що мала, одежину всю. Думала за мамку стати, так не беруть: худа, кажуть. Ходила оце до купчихи, там наша баба одна живе; там обіцяли на службу взяти. Я думала зараз, аж кажуть: на тому тижнї... А живе далеко. Натомилась я тяжко і його, маленьке, заморила. Спасибі хоч хазяйка з кватири не гонить, бо не було б де і переночувать.

Зітхнув Овдіэнко тай питаэ:

— А одежини теплої в тебе нема?

— Де вже в сьвітї одежина тепла, батьку мій! Вчора останню хустку заставила за двайцять копійок.

Підійшла жінка до постелї і взяла дитину на руки, а Овдіэнко встав, пійшов у куток, пошукав там і виніс старенький жупанок.

— На, каже, — хоч і плохенький, а все ж пригодить ся обвинути дитину.

Глянула молодиця на жупанок, глянула на старого, взяла жупанок і заплакала. Відвернув ся і Овдіэнко, поліз під ліж

ко, витяг скриньку, пошукав там і знов сів проти молодиці.

І сказала вона:

— Спаси вас, Господи, діду сю. Наслав мене мабуть, Христос під ваше вікно. Застудила б я на смерть дитину. Вийшла я — тепло було, а тепер ось який холод взяв. І наставив же вас Бог, що ви у вікно виглянули та мене бідну, пожаліли.

Усьміхнув ся Мартин тай каже:

— Тай справді Бог наставив. У вікно я, молодичко, не дурно виглядаю.

Розказав Мартин і молодиці про свій сон і як він голос той чув, що обіцяв Господь сьогодня прийти до його.

— Все може бути, сказала жінка, встала, накинула жупанок, закутала ним дитину і почала кланятись і знов дякувати Овдіэнкові.

— Візьми, молодичко, сказав він, подаючи їй двайцять копійок, хустку викупи.

Взяла молодиця гроші, подякувавши Овдіэнкови і вийшла.

Доїв Овдіэнко борщі, прибрав посуду і знов сів за роботу.

Робить, шиэ, а про вікно не забуваэ: як тільки промайне тінь — зараз і виглядаэ, хто пройшов. Проходили і знайомі проходили і чужі, та не було нічого незвичайного.

І ось бачить Овдіэнко саме проти його вікна станула стара перекупка. Несе в руках кошик з яблоками, не багато лишилось їх — роспродала мабуть. А за плечима мішок з трісками: назбирала десь тай до дому несе. Намуляв їй, мабуть, плече той мішок; хоче вона перекласти його на друге. Поставила далі кошик з яблоками, скинула мішок тай стрясаэ у йому тріски. І поки вона стрясала той мішок, вихопив ся якийсь хлопчина у драному картузї, потяг з кошика яблоко і хотів чкурнуть, та стара повернулась і вхопила його за рукав.

Шелеснув ся хлопець, хотів вирватись, та стара вхопила його обіруч, збила картуз з голови і взяла за чуб. Кричить хлопець, лаэть ся баба.

Схопив ся Овдіэнко, не встиг і шило заткнути — кинув його на долівку, вискочив прожогом на двір, аж на східцях спіткнув ся і окуляри загубив. Вибіг він на вулицю, стара торгаэ хлопця за чуприну, лаэ на всі заставки, у поліцію вести хоче. Малий вириваэть ся, пручаэть ся: "Не брав я, кричить, за що бэш? пусти!"

Почав їх розлимати Овдіэнко, взяв хлопця за руку тай

каже бабі:

— Пусти його, бабо; прости йому, для Бога!

— Я його так пущу, що він і ворогам своїм закаже! У поліцію, шельму, поведу!

Почав Мартин просити стару:

— Пусти його, каже, бабусю, він більше не буде. Пусти для Бога, для Христа!

Пустила баба хлопця; хотів він втекти, та Мартин спинив його.

— Перепроси, каже, бабу; проси, щоб простила. Та більше такого не роби: я бачив як ти взяв.

Заплакав хлопець почав перепрошувати бабу.

— Ось так, так, каже Овдіэнко. Ну а тепер на тобі яблуко.

І він взяв з кошика яблоко і дав хлопцеви. Заплачу, бабко, сказав він перекупці.

— Потурай, потурай таким, озвалась баба. Йому такого дарунка треба дати, щоб із тиждень сісти не міг.

— Ей, бабко, бабко! зітхнув Овдіэнко. По нашому воно так, а по Божому не так. Коли його за яблоко треба виперищати, то що ж нам треба зробить за наші гріхи?

Замовкла баба. І розказав їй Овдіэнко притчу про те, як хазяїн простив свому довжникові великий довг його, а той довжник пійшов і почав правити гроші з свого малого довжника. Вислухала баба і хлопець стояв, слухав.

— Бог велїв прощати, сказав Овдіэнко, то і нам простить ся. Всім треба прощати, а малому нетямущому всегда.

Похитала головою стара, зітхнула.

— Так то воно, так, сказала вона, та дуже вони, ті хлопчиська, шкідливі.

— То ми, старі, і повинні їх учить, сказав Мартин.

— Я ж кажу, озвалась баба. У мене ось їх семеро було, одна дочка тільки зосталась. І почала стара розказувати, де і як вона живе у дочки і скільки у неї внучат.

— Оце, каже, сама не здужаю, яка вже моя сила? А працюю, бо діток-онучат жалко. Тай хороші вони: ніхто мене так не зустріне, як вони. Наталочка — так та нї до кого на руки не пійде від мене. "Бабуся, каже, моя кохана!"

Баба вже зовсім про гнів забула.

— Діти, звичайно як діти... Господь з ними! сказала вона на хлопця.

Тільки хотіла стара підняти мішок на плечі, підскочив хлопець і каже:

— Дайте, бабусю, я вам понесу, менї не важко.

Баба похитала головою і зав дала мішок хлопцеви. І пійшли обоэ любенько. Забула стара і гроші взяти за яблоко.

А старий стояв і дивив ся за ними, як вони йшли собі рядочком і про щось гомоніли. По тім він вернув ся в хату, найшов на сходах окуляри — і не розбились, підняв з долівки шило і знов сів за роботу. Поробив ще трохи і почало вечеріти: вже не влучаэ він щетинкою у дірки, а на вулиці ліхтарник почав вже ліхтарні сьвітити. "Треба і собі засьвітити" подумав Овдіэнко. Заправив лямпу, засьвітив її і знов взяв ся за роботу.

Докінчив один чобіт зовсім, повернув його, оглянув — добре. Зібрав він всю свою справу, шила, щетини, ножі, позмітав окрайки, зняв лямпу зі стіни, поставив на столї і дістав з полиції Эвангеліэ. Хотів відкрити його там, де вчора заклав був окрайком сапяну, та розкрило ся воно у другому місці. І як розкрив Овдіэнко Эвангеліэ, так зараз пригадав собі вчорашний сон. І тільки він те згадав, почулось йому неначе хтось ворушить ся позаду його, переступаэ ногами. Оглянув ся Овдіэнко і бачить: стоять мов би люди у темному кутку — стоять люди, а розібрать не може які. І шепче йому на ухо голос:

— Мартине, Мартине! Чи ж ти не пізнав мене?

— Кого? спитав Овдіэнко.

— Мене, сказав голос. Це ж Я. І виступив з темного кутка Степан, усьміхнув ся і розстанув, як хмара і нестало його...

І це я, сказав голос. І виступила з темного кутка молодиця з дитиною, і усьміхнулась молодиця, і засьміялась дитина і счезли обоэ...

— І це Я, сказав голос. Виступила стара перекупка і хлопець з яблоком і обоэ усьміхнулись до Овдіэнка і счезли.

І радісно стало на душі у Овдіэнка. Вздихнув, надів окуляри і почав читати Эвангеліэ там, де воно відкрило ся. І на верху сторінки він прочитав:

"Бо я голодував і ви дали менї їсти; жаждував, і напоїли мене; був чуженицею — і прийняли мене....." А внизу сторінки прочитав ще: ".... Скільки раз ви чинили се одному з сих братів моїх найменших, менї чинили..." (Мат. гол. 25).

І зрозумів Овдіэнко, що не обманув його сон, що справдї приходив до його у той день Христос, і що він справдї приняв Його.

ПРО ГРІШНИКА, ЩО ПОКАЯВ СЯ.

І сказав до Ісуса: Не забудь мене, Господи, як прийдеш в царство Своэ. І сказав эму Ісус: Запевнюю тебе, що сегодня будеш зі мною в раю.

Лука, XXIII. 42. 43.

Жив раз на сьвіті один чоловік сімдесять років; ціле своэ житэ прожив у гріхах. І заслаб той чоловік і не каяв ся. А коли прийшла смерть, то в послїдній хвилї заплакав і сказав: Господи, прости менї, як колись розбишацї на хрестї. Не встиг він се сказати — і вийшла эго душа. Душа грішника полюбила Бога, повірила в Эго милосердэ і прийшла до райских дверий.

І зачав грішник ковтати і просити ся до царства небесного.

І почув ся зза дверий голос: Що за чоловік ковтаэ там у райскі двері? І які дїла поповнив в своїм житю той чоловік?

І відповів голос обвинителя і перечислив всї грішні дїла того чоловіка, а добрих дїл не назвав жадних.

І відповів зза дверий голос: Грішники не можуть увійти в царство небесне. Відійти відси.

І сказав чоловік: Господи, я чую твій голос, але не виджу твого лиця імени твого не знаю.

А голос відповів: Я — апостол Петро.

І сказав грішник: Змилуй ся надомною, апостоле Петре, і не забувай на людску слабість і на милосердэ Боже. Чиж не ти був учиником Христовим, чи не ти слухав з Эго власних уст Эго науку і видів Эго взірцеве житэ? А згадай — коли він тужив і в душі Эго була розпука і Він тебе три рази просив, щоби ти не спав, але молив ся

— ти спав, бо очи твої були змучені, і три рази заставав Він тебе, як ти спав. Так і я.

І згадай далї, як ти Эму обіцяв, що до смерти не відречеш ся Эго, і як ти три рази відрік ся Эго, як повели Эго до Каяфи. Так і я.

І згадай далї, як ти вийшов і заплакав гірко, коли когут запіяв. Так і я. Не повинен ти мене не впустити.

І затих голос за райскими дверми.

Постояв грішник не довго і знов зачав пукати і просити ся до царства небесного.

І зза дверий дав ся иньший голос чути, що казав: Хто той чоловік і як жив він на сьвітї?

І відповів голос обвинителя і повторив знов всї лихі вчинки грішника, а не назвав жадних добрих.

І відповів голос зза дверий: йди звідсїля, такі грішники не можуть з нами жити в раю.

І сказав грішник: Господи, я чую твій голос, але не виджу твоэго лиця і імени твоэго не знаю.

І сказав эму голос: Я — цар і пророк Давид. Але грішник не попав в розпуку і не відійшов від райских дверий, але зачав говорити: Змилуй ся надімною, царю Давиде, і не забувай на людску слабість і на милосердэ Боже. Бог любив тебе і звеличав тебе перед людьми. Все було в тебе: і царство і слава і богацтво і жінки і дїти: але ти побачив з свого даху жінку бідного чоловіка і увійшов в тебе гріх і ти взяв жену Урія, а Эго самого вбив мечем Амонїтанців. Ти, богач відобрав бідному послїдну овечку і погубив эго самого. Те саме робив і я.

І згадай далї, як ти покаяв ся і говорив: я признаю свою вину і гризу ся своїм гріхом. — Так і я. Не повинен ти не впустити мене.

І затих голос за дверми.

І постояв грішник не довго і знов зачав пукати і просити ся до царства небесного. Із за дверий дав ся чути третий голос, що сказав: Хто той чоловік, і як жив він на сьвітї?

І відповів голос обвинителя і перечислив по третім разї лихі дїла сего чоловіка, а добрих не назвав.

І відповів голос зза дверий: Йди звідсїля, грішники не можуть увійти в царство небесне.

А грішник відповів: Я чую, твій голос, але не виджу твоэго лиця і імени твоэго не знаю.

І відповів голос: Я — Іван Богослов, любимий ученик Христа.

І зрадів грішник і сказав: Тепер не вільно мене не впустити. Петро і Давид впустять ме

не тому, що знають людску слабість і милосердэ Боже. А ти впустиш мене тому, бо в тобі богато любови. Чи не ти, Іване Богослове, написав в своїй книзї, що Бог — любов і що хто не любить, той Бога не знаэ? Чи не ти говорив людям в своїй старости отсї слова: Братя, любіть один другого! — Як жеж ти мене тепер ненавидїти будеш і вiдженеш? Або вирікай ся того, що сам сказав, або полюби і мене і пусти мене в царство небесне.

І отворили ся райскі двері і Іван обняв грішника, що каяв ся, і пустив эго в царство небесне.

НЕМИЛОСЕРДНИЙ БОГАЧ.

Умирав богач. . . . .

Ціле своэ житя був він дуже скупий, тому й зібрав великий маэток.

Нераз витикали йому люди сю хибу, але він відповів заэдно:

"Годї менї інакше робити; в житю гріш э усїм, при помочи гроша усего докажеш!"

І ось тепер, коли смерть станула йому перед очима, прийшло йому на гадку, що і на другім сьвітї мусять гроші мати велике значінэ і тому треба і там їх мати, щоб не знайти ся в клопотї.

Подумавши так, закликав до себе своїх дітий, а пращаючись з ними, приказав їм, щоб вложили в домовину мішок з золотом.

— Не жалуйте менї — говорив — насипте подостатком золота.

Тої самої ночи розпращав ся він із сьвітом.

Дїти сповнили волю батька та вложили в домовину мішочок, у якому містило ся пару тисяч рублїв золотом.

Коли наш скупар знайшов ся на другім сьвітї, розпочало ся урядованэ! всюди писали, записували, казали присягати та відсилали від одного до другого.

Бо і там ріжні урядники, канцелярії, суди....

Ледво діждав ся вечера. Був він голодний як вовк а так дуже хотїв пити, що язик аж присох до піднебіня.

— Загину я тут — подумав. Нараз бачить він довгий — великий стіл, закритий ріжними смачними стравами та напитками. Навіть щось смажуть у риночцї.

— Нї — говорить до себе — таки я можу своїм помислом похвалитись. Як я знав, що менї гроші придадуть ся. А тут зовсїм, як у нас. Аж тепер з'їм і випю порядно.

З усьміхом доторкнув ся свого мішочка.

Підходить отже до стола і вказуючи на якусь смачну рибу, питаэ:

— Що се коштуэ?

— Дві копійки — відповідаэ слуга.

Дешево! — думаэ богач.

— А се? — питаэ знов — і вказуэ на таріль печені.

— Також дві копійки — говорить слуга усьміхаючись.

—То дайте мені, прошу, потрійну порцію риби, а так само печені.

Слуга слухав та не спішив ся подавати.

Богач повторив своэ жаданэ.

— У нас платить ся наперед — відповів обоятно слуга.

— Наперед? добре — промовив гордо богач і кинув золоту штуку на стіл.

— Прошу!

Слуга оглянув гріш з усіх боків.

— Ні — каже — се не копійка, а ми лиш копійки приймаэмо.

І віддав богачеви гріш, а відтак приказав йому іти.

Здивував ся богач і зажурив ся.

— Цікаві річи! — думаэ собі, але треба буде конче виміняти гроші, бо довше не видержу.

Біжить отже до своїх синів і наказуэ їм у сні:

— Возьміть собі золото, бо оно мені не потрібне, а за се дайте мішок з копійками. Тут иньших гроший не приймають.

Перелякані сини сповнили сейчас волю батька. Забрали з домовини золото а вложили там мішок повний копійок.

— Маю вже копійки — закликав богач, станувши слідуючого дня коло стола.

— Давайте їсти!

— У нас платить ся наперед — відказуэ обоятно слуга, не рушивши ся з місця.

— Прошу, прошу! — кличе богач і кинув на стіл цілу купу нових копійок. — Лиш скорше!

Поглянув слуга на богача тай усьміхнув ся.

— Не богато ти видно научив ся на землї — каже слуга. — Ми беремо тут не сї копійки, що їх маэш при собі, але сї, що ти їх давав другим. Нагадай собі, чи дав ти коли бідним, чи поратував їх в нещастю?

Спустив богач очи та задумав ся.

Ніколи не дав він бідакови, ніколи не знав біди-нещастя других.

Слуга моргнув на своїх помічників. Двох великанів відвело богача на бік....

ПРОПУСТИШ ОГОНЬ НЕ ВГАСИШ.

(Мат. XVIII. 21-35).

"Приступивши тоді Петр до Него, рече: Господи, скільки раз грішити ме проти мене брат мій, і я прощати му йому? до семи раз?

Рече йому Ісус: Не кажу тобі: До семи раз, а: До сімдесять раз семи.

Тим же то уподобилось царство небесне чоловіку цареві, що схотів узяти перелік од слуг своїх.

Як же почав брати, приведено йому одного, що завинив йому десять тисяч талантів.

Як же не мав він, що віддати, звелів пан його продати його, й жінку його, й дітей, і все що мав, та й віддати.

Упавши тоді слуга, поклонив ся йому, кажучи: Пане, потерпи мені, а все тобі віддам.

Змилосердив ся ж пан слуги того, відпустив його, й простив йому довг.

Слуга ж той, вийшовши, знайшов одного з товаришів своїх, що завинив йому сотню денариїв; і, вхопивши його, давив, кажучи: Віддай мені, що винен.

Упавши тоді товариш його в ноги йому, благав його, кажучи: Потерпи мені, і все віддам тобі.

Він же не схотів, а, відійшовши, укинув його в темницю, поки віддасть довг.

Бачивши ж товариші його, що сталось, жалкували вельми, й пійшовши, сказали своэму панові все, що сталось.

Тоді, призвавши його пан його, рече йому: Слуго ледачий, увесь довг той простив я тобі, як благав эси мене;

Чи не слід було й тобі помилувати товариша твого, як і я тебе помилував?

І, розгнївившись пан його, передав його мучителям, аж поки віддасть увесь довг йому.

Так і Отець мій небесний робити ме вам, як не прощати мете кожен братові своэму від сердець ваших провин їх".

Жив в селї господар Іван Щербак. Жив гарно; сам був в повній силї, робітник, та три сини на ногах: оден жонатий, другий парубок, а третий, під-

росток, їздив з кіньми і зачинав орати. Стара Іваниха була баба розумна і господарна, і невістка попалась тиха й робоща. Тілько й було неробучого рота в хаті, що старенький старий отець; він семий рік лежав на печи на дихавицю. У Івана всего було досить: троэ коний з жеребятем, корова з теличкою, пятнайцять овець. Баби обували, обшивали хлопів і робили в поли; хлопи господарили. Хлїба ставало поза новий. Вівсом збували податки і всї потреби. Тілько би жития Іванови з дїтьми. Та хата об хату жив з ними сусїд, Гаврило Хромий, син Григорія Йванового. І завелась з ним у Івана ворожнеча.

Поки жив старий Гордїй і господарував отець Івана, жили вони по сусїдски. Треба бабам сита або цебрика, треба чоловікам мірошника або колесо змінити до часу то посилають бувало з одної хати до другої і по сусїдски помагають оден другому. Забіжить теля на гумно, то зженуть та тілько скажуть: "не пускай, у нас, ще не спрятана стирта." А того, щоби ховати та замикати в гумнї або в шопі або набріхувати один на других, того й зроду не бувало.

Так жили за старих. А стали господарити молоді: почалось инакше. А все пішло з марниці.

У Іванової невістки вчасно почалась нести курочка. Стала молода збирати покладки під великодні сьвята; що днини йде за покладком під шопу до воза. Раз видно, дїти сполошили курку, і вона перелетїла через пліт до сусїдів і там знесла ся. Чуэ молодиця: кудкудаче курка. Думаэ вона собі: "тепер нема часу: треба убрати ся на сьвято; пізнїйше зайду та возьму." Пішла вечером під шопу до воза: нема яйця! Стала молодиця допитувати свекрів, чи не взяли вони. "Нї, кажуть, — не брали." А Тараско, каже: "твоя чуботачка знесла ся на дворі у сусїда: там кудкудакала і відтам прилетїла". Дивить ся молодиця на свою чубату: сидить вона разом з когутом на жердцї, вже очи завернула, спати зібрала ся. І спитала би її, де знесла ся, та не відповість. І пішла молодиця до сусїдів. Стрінула її стара.

"Тобі молодице чого треба?"

— Та що — каже, — бабусю? Моя курочка сегодня до вас перелїтала; чи не знеслась вона де тут?

"І на очи не бачили! У нас свої, дякувати Богу, давно несуть ся. Ми свої позбирали, а чужих нам не треба. Ми доню,

по чужих хатах не ходимо збирати яэць"!

Уразила ся молодиця сказала лише слово, сусідка эще два, і стали баби лаяти ся. Ішла Іваниха з водою, увязалась також. Вискочила Гаврилиха, стала сусідці докоряти: випімнула, що було, та й та приплела, чого не було. І пішла тріскотня; всі кричать нараз: "Ти-така, ти сяка, ти злодійка паплюжниця, ти й старо го свекра голодом мориш"!

— А та жебрачка! Ти моэ сито подерла: та й коромесло у тебе наше, та дай коромесло!

Ухопились за коромесло, ви лляли воду, здерли хустки, ста ли бити ся. Над'їхав з поля Гаврило, заступив ся за свою бабу. Вискочив Іван з сином, стовпились у купу. Іван, хлоп здоровий, всіх розкидав; Гаврилови вирвав клачок бороди. Збіг ся народ; на силу їх розняли.

От і з чого пішло.

Завинув Гаврило свій жмут бороди в папірець поїхав до волосної управи судити ся.

— Я — каже — не на те її плекав, мою бороду, щоби її рябий Іван дер!

А эго жена хвалить ся сусідам, що вони тепер Івана засудять, зашлють на Сибір. І піш ла ворожнеча.

Умовляв їх з печи старий зараз з першої днини, та не слухали молоді. Говорить він їм:

— Пусте ви, діти, робите і з пустого починаэте. Погадайте лише, що вся справа пішла у вас через яйце. Підняли діти яйце: ну, Бог з ним! В однім яйци користи мало. У Бога для всіх стане. Ну, сказала дур не слово, то ти эго поправ: научи, як ліпше сказати. Ну, побились: грішні люди; буваэ й се. Ну підіть же, перепросіть ся і конець всему. А піде на суд, то гірше вам буде.

Не послухали молоді старого; гадали, що те все старий говорить не до річи, а так тіль ко бурчить по старечи.

Не покорив ся Іван сусідови. — Я каже — эму бороди не рвав, він її собі сам висмикав; а эго син мені обірвав петельки і цілу сорочку на мені. Ось вона!

І поїхав Іван судити ся. Судились вони і у мирового і у волосного. Поки судили ся про пав у Гаврила сворень з воза. Посудили баби за той сворень Іванового сина.

— Ми — кажуть — бачили, як він ночию підходив попід вікно до воза; а кума говорила, що він заїздив до корчми і там з тим своренем напрошу вав ся корчмареви.

І знов стали судити ся. А до

ма що днини то лайка, то бійка. І діти лають ся у старших навчають ся і баби зійдуть ся на ріці, то не так праниками бють, як язиками цокотять, а все на лихо.

Зразу висуджували хлопи оден на другого; а потому таки й на правду, де тілько що недобре сховане, зараз і пірве. І так само привчили і баб і дітий. І стало їх житэ все гірше і гірше. Судили ся Іван Щербак з Гаврилом Хромом і на зборах і у волосній управі і у мирового, так що й всім судям навкучилось. То Гаврило на Івана наведе грошеву кару, або арешт, то Іван на Гаврила. І чим більше пакостили оден другому, тим більше озлоблялись. Собаки схоплять ся, то чим більше друть ся, тим більше озьвіряють ся. Собаку бють з заду, а вона думаэ, що то її тота кусаэ, і эще більше розпалюэ ся. Так і ті хлопи. Поїдуть судити ся, їх покарають одного чи другого грішми або арештом: і за все те у них розпалюэ ся серце одному на другого. "Пожди но! — мовляв — Я тобі все те віддам"! І так ішло у них шість літ. Тілько старий на печи все говорив одно. Начне бувало упоминати:

— Що ви, діти, робите? Киньте ви всі свої обрахунки, роботи не занедбувайте і на людий не злобіть ся, то ліпше буде. А то чим більше злобитесь, тим гірше.

Не слухають старого.

На семім році зайшло о те, що на весілю Іванова невістка стала при людях ганьбити Гаврила, стала эму виказувати що эго прихопили з чужими кіньми. Гаврило був пяний, не здержав серця, ударив бабу і шибнув так, що вона неділю лежала; а баба була вагітна. Врадував ся Іван, поїхав з просьбою до судді. "Тепер — думаэ — розвяжусь з сусідом; не минути эму Сибіри." Та знов не вийшло по эго мисли. Не приняв суд просьби. Оглянули бабу: баба встала і знаків нема. Поїхав Іван до мирового, і сей переслав справу до волости. Став Іван заходити ся у волости, поставив писареви та старшині пів відра солодкої і вистарав ся, що присудили вісїчи Гаврилови спину. Прочитали Гаврилови на суді рішенэ.

Читаэ писар: "Суд постановив покарати селянина Гаврила Хромого двайцятьма різками при волосній управі". Слухаэ і Іван рішеня та глядить на Гаврила, що він тепер буде робити. Вислухав Гаврило і побілів як полотно, повернув ся і вийшов до сіний. Вийшов за ним Іван; хотів він до коня

та почув: говорить Гаврило.

— Гарно! — каже: — Він мою спину висїче! За палить ся вона у мене, але щоби у него не запалило ся щось важнійшого!

Зачув ті слова Іван і зараз вернув ся до судів.

— Судї справедливі! Він грозить мене спалити.
Послухайте: він сказав при сьвідках.

Пізвали Гаврила.

— Правда, ти говорив?

— Я нічого не говорив. Січте коли ваша власть. Видно, що менї одному треба терпіти за мою правду, а эму все вільно.

Хотів ще щось сказати Гаврило, та затряслись у него і губи і щоки. І відвернув ся він до стїни. Налякали ся навіть судї, дивлячись на Гаврила. "Щоби він і справдї — думають — не зробив що злого сусїдови або й собі самому!"

І став говорити старенький судя:

— А ось що, братчики: погодїть ся ви ліпше по доброму! Ти, брате Гаврило, чи добре зробив, що ударив вагітну жінку? Ну, добре, що Бог помилував; а то який би був заподіяв гріх! Чи добре? Ти послухай ся та поклонись эму; а він тобі даруэ. Ми перепишемо се рішенэ.

Почув се писар та каже;

— Так не можна, бо після 117-того параґрафу не було добровільної угоди, а запало рішенэ суду: а рішенэ повинно увійти в силу.

Але судия не послухав писаря.

От — каже — свербить язик! Перший параґраф, брате, памятати на Бога; а Бог велів погодити ся.

І став судя знова умовляти мужиків надаремно; не послухав эго Гаврило.

Менї — каже — без одного пятьдесять літ, у мене жонатий син, і з роду мене не били; а тепер такий Іван привів мене під різки, і я эму маю поклонити ся! Ну, нехай буде; попамятаэ мене Іван!

Знову затремтїв голос у Гаврила; не міг більше говорити. Він повернув ся і вийшов.

Від волости до хати було десять верст; Іван пізно вернув ся домів. Вже баби вийшли стрічати худобу.

Відпряг він коня, упорав ся і вийшов до хати. В хатї не було нікого. Дїти не вернули ще з поля, а баби стрічали худобу. Війшов Іван, сїв на лаву і задумав ся. Пригадав він собі, як Гаврилови оголосили рішенэ і як він побілїв і відвернув ся до стїни. І защеміло у него серце. Прирівнав він

до себе, коли би эго присудили висїчи. І жаль эму стало Гаврила. І чуэ він: закашляв ся старий на печи, обернув ся, спустив ноги і поліз з печи. Зсунув ся старий, притаскав ся до лави і сїв. Утомив ся, поки доліз до лави. Відкашляв старий, опер ся на стіл і каже:

— Що-ж? Засудили?

Іван каже: на двайцять різок засудили.

Похитав старий головою.

— Зле — каже — Іване, ти робиш. Ох, зле! Не эму, а собі зле робиш. Ну, висїчуть эму спину; а тобі полекшаэ від того? Що?

— Пізнійше не буде! — сказав Іван.

— Що не буде? Чиж він гірше робить від тебе?

Розсердив ся Іван. — Як то? — каже: Що він менї зробив? Він був би менї бабу вбив на смерть! Та він і тепер грозить мене спалити. Щож кланятись эму за те?

Зітхнув старий і каже:

— По усему вольному сьвітї ти Іване ходиш і їздиш, а я на печи котрий вже рік лежу; ось ти й думаэш, що ти все видиш, а я нїчого не виджу. Нї, сину; тобі нїчого не видно, тобі злість очи заступила. Чужі гріхи перед очима а свої за спиною. Ти сказав, що він зле робить...

Коли би він оден зле, робив не було би лиха. Чи лихо поміж людьми від одного заводить ся? Лихо між двома. Эго погань тобі видно, а своэї не видно. Як би він сам був лихий, а ти добрий, лиха би не було. А бороду хто эму видер? А по судах хто эго тягав? А всьо на него складаэш. Сам погано живеш, і від того йде лихо. Не так я, сину, жив і не так вас учив. Ми із старим, з эго вітцем, чи так жили? Ми як жили? По сусїдски! У него вийшла мука: прийде баба: — Дядьку Флоре, муки треба! — Іди, молодице, до комори та набери, кілько треба. У него бувало нема кого післати з кіньми: — Іди, Івасю, з кіньми! — або у мене не стане чого; іду до него: Дядьку Гордію, того а того треба. Бери, дядьку Флоре! — Оттак у нас бувало й легко було нам жити. А тепер що? От колись ту розказував жовнїр за Плевну. Що-ж? У вас тепер війна гірше тої Плевни. Чи се житэ? Не гріх то? Ти хлоп; ти господар в дому; від тебе йде приклад. А ти чого учиш своїх баб та дітий? Собачити ся! Колись ту Тараско, той смаркачина, лаэ тїтку Эрину при матери, а матір сьміэ ся. Чи то добре? Від тебе-ж іде при-

клад. Ти з душі своїй подумай! Чи годить ся так; Ти менї слово а я два; ти менї в писок, а я тобі два рази? Нї сину; Христос по сьвітї ходив та не так учив нас, дураків. Тобі слово, а ти змовчи; эго самого совість переконаэ. Оттак Він учив нас! Тобі раз в писок, а ти настав ся ще; на — мов — бий, коли я заслужив. А эго совість зганить; він і покорить ся і тебе послухаэ. Так то Він нам приказував а не носа задирати. Що-ж мовчиш? Чи добре я говорю?

Мовчить Іван, слухаэ.

Закашляв ся старий, на силу відпочив, та знов став гово рити: — Ти думаэш, що Христос нас зле учив? А тож усе для нас, для нашого добра. Ти бодай о земнім житю погадай! Що тобі лїпше та чи не гірше стало з того часу, як у вас тота Плевна завела ся? Почислино, кілько добра ти протратив на суди, кілько проїздив та прохарчував? У тебе сини — такі орли піднялись; тобі би жити та в гору йти: а у тебе достатки стали малїти. А від чого? Все від того від гордости твоэї! Тобі з дїтьми треба поле їхати та сіяти, а тебе враг жене до суду. Не в час зореш, не в час посїэш, то вона, матїнка, й не родить. Овес чому отсе не вродив ся? Ти коли эго сїяв? З міста приїхав. А що висудив? Собі на шию! Ех сину! Ти памятай на свою роботу, роби з дїтьми на поли та в дому, а скривдить тебе хто, так ти по Божому вибач, а й в роботї буде тобі вільнїйше і на души все у тебе буде легко.

Мовчить Іван.

— Ось що, Івасю! Послухай мене старого! Піди ти, запряжи малого, їдь зараз таки в управу, полагоди там усї справи і піди рано до Гаврила, погодись з ним по Божому та до себе запроси — завтра і так сьвято постав самоварчик і розвяжи всї гріхи, щоби їх більше не було, та і бабам і дїтям закажи.

І знову зачав старий, мов би вгадав:

— Іди, Івасю не відкладай! Гаси огонь в початку; а розгорить ся тогдї эго не спинеш.

Хотів старий эще щось сказати та не доказав; прийшли баби до хати, зацокотїли як сороки. До них вже всї вісти дійшли, і як Гаврила засудили на різки і як він похваляв ся спалити. Всьо довідали ся і свого додали і вже з Гавриловими бабами вспіли на вигонї на його полаяти ся. Стали роз казувати, як їм Гаврилова невістка грозила референтом; ре ферент мов тягне за Гаврилом, він усю справу тепер пе-

реверне. А учитель мов уже другу просьбу написав на Івана до самого царя; а в просьбі тій прописано все, і за сворень і за огород, і половина господарства тепер на них перейде. Вислухав їх Іван і знов у него похололо серце; і він розгадав ся миритись з Гаврилом.

У господаря в хаті все роботи богато. Не вдав ся Іван в розмову з бабами, а встав, вийшов з хати і пішов на гумно та до стодоли. Поки упорав ся з роботою, вже й сонічко зайшло за хату, приїхали й діти з поля. Вони орали під зиму на ярину. Стрів їх Іван, розпитав про роботу, поміг уладнати ся, відложив розірваний хомут до направи: хотів ще попрятати жердки під шопу, та вже цілком смеркло ся.

Тепер повечеряти та спати! — погадав Іван; хопив розірваний хомут і пішов до хати. Та до того часу забув і про Гаврила і про те, що говорив отець. Ледво до дверий та до сіний, аж чуэ: зза плота лаэ когось сусід хриплим голосом. Спинив ся Іван, постояв, послухав, поки Гаврило лаяв ся; похитав головою і пішов до хати.

Війшов він у хату. В хаті засьвітили: молодиця в куті сидить за кужелю, стара ладить вечерю, старший син крутить волоки до постолів, другий сидить при столі з книжкою, Тараско збираэ ся на ніч.

В хаті все гарно, весело, колиб не те лихо, лихий сусід. Війшов Іван сердитий, скинув кітку з лави і насварив на баб, що шафлик не на місци. І нудно стало эму з мисли Гаврилові слова, як то він на суді відгрожував ся і як отщо про когось хриплим голосом гукнув: "убити эго варто"!

Подала стара Тарасови вечерю. Попоїв він, надів кожушину, кафтан, підперізав ся, взяв хліба і пішов на улицю до коний. Хотів эго старший брат провести, та Іван сам встав і вийшов перед хату. На дворі вже цілком стало темно, захмарилось і підняв ся вітер. Зайшов Іван з ґанку, підсадив сина, підогнав за ним лоша і постояв, посмотрів послухав, як Тараско поїхав долї селом, як з'їхав ся з другими хлопцями і як вони геть від'їхали, що їх і не чути. Постояв, постояв Іван у воріт, і не виходять у него з голови Гаврилові слова; "Щоби у тебе щось важнїйшого не запалило ся!"

— І себе — думаэ собі Іван — не послухаэ. Така посуха та ще й вітер! Зайде де з заду підложить огонь, та й слїду по нім нема! Спалить злодій і стане невинний. От колиб так

эго зловити, вже не увійшов би!

І так ся думка залягла Іванови в голові, що не пішов він назад на ґанок, а просто зійшов на улицю, за ворота, за угол. "Давай, обійду обійстэ; хто эго знаэ!" І пішов Іван тихою ходою попід ворота. Що йно зайшов він за угол, поглянув здовш плота: і увиділось эму, що на тім углї щось шуснуло, нїби висунулось і назад сховалося за угол. Спинив ся Іван і притих; слухаэ і дивить ся: все тихо, тілько вітер листочками на лозинї тріпоче і по соломі шелестить. Було темно, хоть око вибери а то вдивились очи в темноту, і видить Іван весь угол і стріху. Постояв він посмотрів: нема нїкого.

"Видно, привидїло ся" подумав Іван, "а все таки обійду". І пішов крадучись, попід шопу. Ступаэ Іван тихо в постолах, так що й сам своїх кроків не чуэ. Дійшов до угла, аж дивись: на тім кінци щось блиснуло і назад скрило ся. Так і вразило Івана в серце, і спинив ся він. Тілько пристанув, на тім самім місци спалахнуло яснїйше і виразно видно, як спиною до него сидить чоловік в шапцї, прикучнувши, і жмут соломи розпалюэ в руках. Затовклось у Івана серце в грудях мов птиця і напружив ся весь і пустив ся великими кроками. Сам під собою ніг не чуэ. "Ну" думаэ "тепер не втїкне, на місци прихоплю"!

Не далеко дійшов эще Іван, аж нараз засьвітилось ясно-ясно, та, вже не на тім місци і не маленький огник, а полумэм спалахнула солома під острішиною і несе на стріху і стоїть Гаврило і всего эго видно.

Як яструб на жайворонка кинув ся Іван на Хромового. "Звяжу!" думаэ: "не втїкне тепер!" Та зачув видно, Хромий кроки, оглянув ся і — відки і взяла ся прудкість — шугнув мов заяць попід шопу.

— Не втїкнеш! — закричав Іван і налетїв на него. Тілько хотїв він эго ухопити за ковнїр а Гаврило вирвав ся эму зпід руки, а Іван ухопив эго за полу.

Пола обідрала ся, і упав Іван: "Ґвалту! Держіть." крикнув Іван, зірвав ся і побіг дальше. Поки він піднимав ся, Гаврило був уже коло своэї хати: але й тут настиг эго Іван. Та тілько хотїв він эго схопити, якраз щось эго заморочило, — мов каменем ударив в голову. Се Гаврило коло хати підняв дубовий кіл, і коли Іван підбігав до него, з усего розмаху ударив эго по голові.

Заморочило Івана, іскри по-

сипались з очий, потому потем ніло в очах, і захитав ся він. Коли опамятав ся, Гаврила вже не було; було ясно як у день і від эго хати, мов би машина йшла гуділо, і тріщало щось. Іван обернув ся і побачив, що эго задна клуня вся горіла, а бічну захопило; і огонь і дим і огарки соломи гнало з димом на хату.

"Щож се братції! крикнув Іван, підняв руки і вдарив ними себе по боках: "Таж мені тілько було вирвати з остріши ни та задоптати!"

Хотів Іван закричати та дух эму захопило і не добув голосу. Хотів бічи: ноги не рушають ся, одна за другу зачіпаэ. Пішов поволи, зробив два кроки, захитав ся, знов эму заперло дух. Постояв, відітхнув і пішов. Поки він обійшов клуню і дійшов до огню, бічна клуня була в огни, захопило вже й угол хати і ворота; з хати валив огонь і не було до неї приступу. Народу збіглось богато, та не було що діяти. Сусіди виносили своэ і виганяли з обійсть свою худобу. Після Іванової заняла ся Гаврилова хата; підняв ся вітер, перекинуло через улицю. Мов мітлою змело половину села.

У Івана лише старого винесли та самі повискакували, в чім були; а то все лишило ся. Крім коний, що були на нічлїгу, вся худоба згоріла: кури погоріли на сідалах; вози, плуги, борони, жінчині скрині, збіже в сусіках — все згоріло. У Гаврила худобу вигнали і дещо повиносили.

Горіло довго, всю ніч. Іван стояв коло свого обійстя, дивив ся та тілько приговорював: "Щож се братції! Тілько було вирвати та задоптати!" Але коли завалила ся стеля в хатї, він поліз в сам огонь, хопив обгорілий сволок і став тягнути з огню. Баби побачили эго і стали кликати назад; але він витаскав сволок і поліз за другим та пошпотнув ся і упав в огонь. Поліз за ним син і витягнув эго. Спалив собі Іван бороду і волосэ, попалив одіж і попік руки та нічого не чув. "Се він з горя одурів!" говорив народ. Став огонь погасати, а Іван все стояв і тілько приговорював: "Братції, щож се? Тілько було вирвати!" Над ранком прислав війт за Іваном сина.

— Дядьку Іване, твій батько вмираэ; велїв тебе прикликати попращати ся.

Забув Іван і про батька і не розумів, що эму кажуть.

— Який — батько? Чого?

— Велїв тебе прикликати попращати ся; він у нас умираэ в хатї. Ходїмо дядьку Іване!

Ледво порозумів Іван і пішов за війтовим сином.

Коли старого виносили, окинуло його соломою з огнем і обпалило. Эго занесли до війта подальше, де не горіло. Коли Іван прийшов до вітця, в хатї була лише сама стара війтиха і дїти на печи. Всї були при огни. Старий лежав на лаві і споглядав на двері. Коли син увійшов, він зарушав ся. Стара підійшла до него і сказала, що прийшов син. Він велїв призвати эго близше. Іван підійшов і тоді старий промовив:

— А що, Івасю — сказав він, — говорив я тобі? Хто спалив село?

— Він, тату — сказав Іван. — Він; я й застав эго. При менї він і огонь підложив під стріху. Менї було лише вихопити жмут соломи з огнем та задоптати і нїчого би не було.

— Іване! — сказав старий: — Моя смерть прийшла, а й ти будеш вмирати? Чий гріх?

Іван вліпив очи в батька і мовчав; він нїчого не міг вимовити.

— Перед Богом кажи: чий гріх? Що я тобі казав?

Аж тепер опамятав ся Іван і все порозумів. І засопів він носом і впав на колїна перед вітцем, заплакав і сказав: "Мій батечку! Даруйте менї ради Христа! Винуватий я перед вами і перед Богом!"

— Слава Тобі Господи! Слава Тобі Господи! — сказав він і звернув очи на сина.

— Івасю! А, Івасю!

— Що, батечку?

— Щож тепер треба робити?

Іван усе плакав.

— Не знаю, батечку — сказав, — як тепер і жити будемо.

Заплющив старий очи, помолов губами, мов би збирав сили, і знов розплющив очи і сказав:

— Проживете! Як будете жити з Богом, то про живете!

Помовчав эще старий, усьміхнув ся і сказав:

— Смотриж, Івасю, не кажи хто підпалив! Чужий гріх покрий, Бог два простить!

Обі руки, зложив старий під серцем, зітхнув, протягнув ся і помер.

Іван не сказав на Гаврила і нїхто не довідав ся від чого була пожежа. І зійшло у Івана серце на Гаврила, і дивував ся Гаврило, що Іван на него нїкому не доносить. Зразу бояв ся эго Гаврило, а потому й привик. Перестали сварити ся хлопи, перестала й їх родина. Поки будували ся, жили обі родини на однім обійстю; а коли відбудовало ся село і обій-

стя розмістили ся ширше, Іван з Гаврилом лишили ся знов сусїдами в однім гнїздї.

І жили Іван з Гаврилом по сусїдски так само, як жили їх батьки. І памятаэ Іван Щербак на приказ батька і на Божу установу, що гасити огонь треба в початку. І коли эму хто зробить щось злого то він не о те дбаэ, щоби відомстити ся за те, а о те, як би міг направити. А коли эму хто скаже лихе слово, то він не о те дбаэ, щоби відповісти эще гірше, а якби навчити эго не говорити так; а так само учить своїх баб і дїтий. І розжив ся Іван Щербак і став жити лїпше, нїж давнїйше.

ПРИТЧА.

Виріс на ґарній ниві бурян. І, щоби эго знищити, властителї ниви скошували эго, але від того бурян ще умножував ся. А ось відвідав властителїв ниви добрий і мудрий господар і між иньшими науками, які він їм давав сказав і про те, що буряну не треба косити, бо від того він лиш умножуэ ся, а треба эго вимикати з корінем.

Але властителї ниви або не зауважали між иньшими наука ми доброго господаря науки про те, щоби не косити буряну але щоб эго вимикати, або не розуміли эго, або таки пісня свого рахунку не хотїли сповняти тої ради. І стало ся так, що не слухали ради, щоби не косити, але вимикати бурян так як би эї і не було нїколи і люди косили і дальше бурян і дальше эго розмножували. І хоч бували і слїдуючих роках люди, що пригадували властителям ниви на раду мудрого та доброго ґазди, то вони їх не слухали і поступали собі даль ше по давному.

І скошуванэ буряну, як він лише покаже ся, стало не лише звичаэм, але сьвятим переданэм; і вона заростала чим раз більше. Дійшло до того, що на ниві був вже лише один бурян. Люди журили ся тим і придумували всякі средства, але лише не слухали ради, яку їм вже давно був дав добрий і мудрий господар. Аж ось по бачив один чоловік той лихий стан, в якім находило ся поле. Між забутими вказівками господаря найшов він раду і на то, щоби буряну не косити, але щоби вимикати эго з корінэм. І эму довело ся напімнути властителїв поля, щоби не поступали собі так не мудро і що на сю дурницю вже давно звернув їх увагу мудрий та до брий ґазда.

І щож? — Намість того, щоби застановити ся, чи напімнэ того чоловіка справедливе, чи ні, і коли воно справедливе перестати бурян косити, а коли не справедливе, то доказати эму несправедливість эго напімненя, або сказати, що рада доброго і мудрого чоловіка безпідставна і для них не обо-

вязуюча, властителї поля не зробили нї одно, нї друге, але обидили ся напімненями того чоловіка і зачали эго лаяти.

Однї називали эго гордим безумцем, який думаэ, що з поміж всїх він один зрозумів науку ґазди; другі називали эго брехуном і казали, що він лихо вияснюэ науку господара: а треті, забувши, що він говорив не свої слова, але толкував науку чоловіка, якого усї уважали мудрим господарем — називали эго злорадним чоловіком, що хоче розвести бурян і позбавити людий поля. "Він каже, що не треба косити буряну, таж як ми не будемо эго нищити, то він розросте ся і вже цїлком знищить нам поле. І на що нам відтак поля, коли мусимо на нїм плекати буряни?" Так говорили люди і нарочно замовчували, що чоловік не говорив про те, що не треба нищити буряну, а проте, що не треба эго косити, але вимикати. І погляд, що той чоловік або брехун або дурак або хоче наробити людям шкоди, утвердив ся так сильно, що всї эго ганили висьмівали эго. І кілько не наговорив ся та не напояснював ся той чоловік, що він не лиш що не хоче розмножувати буряну, але власне э переконаний, що нищенэ бурянів се одно з головних занять хлїбороба, що так розумів сю справу і добрий мудрий господар, якого слова він нагадуэ, та эго не слухали. Се дїляло ся тому, що люди безуслівно порішили, що той чоловік э або гордим дураком, який відворотно толкуэ слова мудрого, доброго господаря, або злим чоловіком, що завзиваэ людий не до нищеня буряну а до эго плеканя і розмножуваня.

Оттаке саме лучило ся було й менї, коли я вказав на вказівки эвангельскої науки, щоб не противити ся силоміцю злу. Христос проповідував се правило а по нїм через цїлий час всї Эго правдиві ученики. Але тому, що вони або незамітили того правила, або тому, що не зрозуміли эго, або тому, що виконанэ того правила видалось їм надто тяжким, то чим більше часу минуло, тим більше забувало ся на те правило, тим більше віддалювало ся людське житэ від того правила і на конець прийшло до того, до чого дійшло тепер — до того що те правило зачало видавати ся людям чимсь новим нечуваним, чужим, ба навіть і дурним. І зі мною стало ся то саме, що стало ся з тим чоловіком який вказав людям на давнїйшу раду доброго і мудрого господаря про те, що

буряну не треба косити, але треба вимикати эго з корінэм.

Як властителї поля нарочно замовчали те, що рада не полягала на тім, щоби не нищити буряну але в тім щоби нищити эго в розумний спосіб і як сказали: ”не будемо слухати сего чоловіка, — він дурак, він каже, щоби не косити бурянів але каже розмножувати їх,“ так і на мої слова про те, що — аби винищити зло після науки Христової, — не треба злу силоміцю противити ся, але з коренем эго нищити любовю, сказали люди: ”не будемо эго слухати, він дурак, він радить не противити ся злу, щоби зло задавило нас“.

Я говорив, що після Христової науки немож викорінити зла злом; що коли противимо ся злу силою то зло лиш збільшаэ ся; після Христової науки викоріняэ ся зло добром. “Благословіть тих що вас ненавидять; моліть ся за них, що вас ображають любіть ворогів ваших і не будете мати ворогів!“ Я говорив, що після Христової науки ціле людське житэ, то борба з злом; злу противити ся треба розумом і любовію. З поміж всїх средств, якими противимо ся злу, виключаэ Христос одно нерозумне средство противленя, а то — насильство, яке лежить в тім, що боремо ся зі злом — злом.

І сї мої слова зрозуміли так, наче-б я казав, що Христос учив, що треба противити ся злу. І всї ті, чиэ житэ опирало ся на насильстві і кому через те насильство було дороге, радо приняли таке толкованэ моїх слів а при тім і слів Христових і вони признали, що наука про непротивленэ злу э наукою фалшивою, дурною, безбожною і злорадною. І люди зовсїм супокійно роблять так дальше, що місто нищити зло ще й помножують эго.

Найбільша Українська Книгарня Західної Канади в Едмонтоні.

МАЭ ВЕЛИКИЙ ВИБІР

Українських Книжок

як історії, повісти, новелї, поезиї, пісні, казки, байки, театральні штуки і ин.

ВЕЛИКИЙ СКЛАД ҐРАМОФОНІВ І УКР. РЕКОРДІВ.

Продаэмо по найменьшій цінї.

Замовленя залагоджуэмо скоро.

ПИШІТЬ ПО КАТАЛЬОҐ

Ukrainska Knyharnia

10234 -- 96 Str.

EDMONTON, ALBERTA.

„Канадиєць“

одинока українська ілюстрована фармерська часопись в Канаді.

ПЕРЕДПЛАТА ОДИН ДОЛЯР НА РІК.

(або 55 центів на пів року.)

ВИХОДИТЬ ТИЖНЕВО В ЕДМОНТОНІ, АЛБЕРТА.

Адрес "КАНАДИЙЦЯ" такий: —

THE CANADIAN

10336 -- 96 Str. Edmonton, - Alberta.